

*Dilafroz Ochilova Bahramovna**Xalqaro Innovatsion Universiteti,**QarDU Ingliz tili va Adabiyoti kafedrasida katta o'qituvchisi, PhD**Farangiz Rustamova Doston qizi**Xalqaro Innovatsion Universiteti "Xorijiy til filologiyasi" kafedrasida magistranti***TABIAT VA INSON UYG'UNLIGINI AKS ETTIRUVCHI METAFORALAR**

Annotatsiya: Mazkur maqola Aleksandr Poup ijodidagi tabiat va inson uyg'unligini aks ettiruvchi metaforalarning poetik va falsafiy ahamiyatini tahlil qilishga bag'ishlangan. Shoirning "Essay on Man" asarida tabiatni ilohiy va tabiiy tartibning mukammal ifodasi sifatida tasvirlashi, insonning tabiatdagi rolini chuqur badiiy obrazlar orqali ko'rsatishi asosiy e'tiborga olingan.

Maqolada Poupning "Vujud zanjiri" konsepsiyasi asosida tabiat va insonning bir butunlikdagi bog'liqligi, inson faoliyatining tabiat qonunlariga zid kelishi oqibatlari, shuningdek, inson va tabiat o'rtasidagi muvozanatni tiklashning ahamiyati ochib berilgan. Shoir metaforalar orqali tabiat qonunlariga mos yashash zaruriyatini, insonning o'z chegaralarini anglash lozimligini va tabiatni tushunishga bo'lgan ehtiyojni ta'kidlaydi.

Mazkur tahlil Aleksandr Poupning poetik mahoratini hamda uning qarashlarining zamonaviy ekologik va falsafiy muhokamalardagi dolzarbligini yoritishga xizmat qiladi. Maqola xulosalarida insoniyatning tabiatga nisbatan mas'uliyatli munosabatda bo'lishi va ekologik muvozanatni saqlash yo'nalishidagi saboqlar aks ettirilgan.

Bu maqola adabiyotshunoslik, ekologiya va falsafiy tadqiqotlar bilan qiziquvchi o'quvchilar uchun dolzarb va qimmatli manba hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Tabiat va inson uyg'unligi, metafora, ilohiy tartib, vujud zanjiri, poetik ifoda, Aleksandr Poup, tabiat qonunlari, Inson va tabiat, uyg'unlik va muvozanat, falsafiy mazmun, ekologik uyg'unlik, axloqiy tartib, tabiatning ramziy ifodasi, Klassitsizm adabiyoti, tartib va qonuniyat, ijtimoiy va tabiiy uyg'unlik, poetik obraz, olamning yaxlitligi, ilohiy mexanizm, tabiatning falsafiy talqini.

Annotation: This article is dedicated to the analysis of the poetic and philosophical significance of metaphors reflecting the harmony between nature and humanity in Alexander Pope's works. Special attention is paid to Pope's "Essay on Man", where nature is portrayed as the perfect expression of divine and natural order, and the role of humanity within nature is depicted through profound artistic imagery. The article explores Pope's concept of the "Great Chain of Being", emphasizing the interconnectedness of nature and humanity within a unified whole, the consequences of human actions contradicting the laws of nature, and the importance of restoring balance between humans and the natural world. Through metaphors, Pope underscores the necessity of living in accordance with the laws of nature, the importance of recognizing humanity's limitations, and the need to understand and respect nature. This analysis highlights Alexander Pope's poetic mastery and the relevance of his ideas to contemporary ecological and philosophical discussions. The conclusions of the article emphasize the need for humanity to adopt a responsible attitude toward nature and to preserve ecological balance, offering valuable

lessons for today. This article serves as a significant and timely resource for readers interested in literary studies, ecology, and philosophical research.

Keywords: Harmony between nature and humanity, metaphor, divine order, the Great Chain of Being, poetic expression, Alexander Pope, laws of nature, man and nature, harmony and balance, philosophical meaning, ecological harmony, moral order, symbolic representation of nature, literature of Classicism, order and lawfulness, social and natural harmony, poetic imagery, unity of the universe, divine mechanism, philosophical interpretation of nature.

Tabiat va inson o'rtasidagi uyg'unlik masalasi adabiyotda azaldan dolzarb mavzulardan biri bo'lib kelgan. Bu uyg'unlik hayotning mohiyati, tabiat qonuniyatlari va insonning ulardagi o'rni haqida chuqur mulohaza yuritishga imkon beradi. Aleksandr Poup, ingliz Klassitsizm davrining yirik vakili sifatida, o'z asarlarida tabiat va inson uyg'unligini poetik va falsafiy jihatdan yuksak darajada ifoda etgan. Uning metaforalari nafaqat badiiy go'zallikni, balki inson va tabiat o'rtasidagi ichki bog'liqlikni ham ochib beradi.

Poupning "Vujud zanjiri" konsepsiyasi orqali tabiat va insonni bir butunlikda tasvirlashi Klassitsizm estetikasi va ilohiy tartib haqidagi qarashlari bilan chambarchas bog'liq. U tabiatni ilohiy mexanizmning mukammal ifodasi sifatida tasvirlagan, insonni esa bu mexanizmning bir bo'lagi sifatida ko'rsatgan. Bu poetik yondashuv insonni tabiat qonunlariga moslashishga va u bilan uyg'unlikda yashashga undaydi. Shu sababli, Poupning ijodidagi metaforalar tabiat va inson o'rtasidagi falsafiy munosabatlarni chuqur anglashga xizmat qiladi va hozirgi zamon ekologik muammolari uchun ham dolzarblik kasb etadi.

Aleksandr Poup Klassitsizm davrining yetakchi adabiy arboblardan biri bo'lib, o'z asarlarida tabiat va inson o'rtasidagi uyg'unlikni tasvirlash orqali adabiyot va falsafani uyg'unlashtirgan. U insoniyatni tabiatning ajralmas qismi deb hisoblagan va uning hayoti hamda faoliyatini tabiat qonunlari bilan muvofiqlashtirishni ulug'lagan. Poupning asarlarida tabiatni ilohiy tartibning bir bo'lagi sifatida ko'rish, insonni esa shu tartibga mos bo'lgan mavjudot sifatida tasvirlash alohida o'rin tutadi. Aleksandr Poupning "Essay on Man" (1733-1734) asarida tabiat va insonning uyg'unligi haqida chuqur falsafiy fikrlar ilgari surilgan. Uning mashhur "Being zanjiri" metaforasi butun mavjudotlar olamining ilohiy tartibda joylashganligini ifodalaydi: **"Vast chain of being, which from God began, Natures ethereal, human, angel, man."** Bu satrlarda inson va boshqa mavjudotlar bir zanjirga bog'langan bo'lib, ularning har biri o'zining maxsus o'rniga ega ekanligi tasvirlangan. Ushbu qarash insonni tabiat bilan bir butunlikda ko'rishga chaqiradi va tabiatdagi muvozanatni qadrlash zarurligini anglatadi. Aleksandr Poup tabiatni hayotiy tartib va qonuniyatlar manbai sifatida tasvirlagan. Shoirning fikricha, inson tabiat qonunlariga bo'ysunmaslik orqali o'zini falokatga duchor qiladi. Uning **"Whatever is, is right"** iborasi inson faoliyati va hayotining tabiatga mos bo'lishi kerakligini ta'kidlaydi. Bu fikr shoirning Klassitsizm davridagi "aqliy uyg'unlik" tamoyiliga asoslanganligi va insonni o'z chegarasini tan olishga undayotganligini ko'rsatadi. Uning asarlarida tabiat va inson uyg'unligi badiiy tasvirlar orqali chuqur ifodalangan. Misol uchun, uning tabiat qonunlarini ilohiy ijodning bir qismi sifatida tasvirlashi insonning bu uyg'unlikni buzmaslik zarurligini ulug'laydi:

"First follow Nature, and your judgment frame

By her just standard, which is still the same."

Ushbu satrlarda shoir tabiatning doimiy va o'zgarmas ekanligini ta'kidlaydi, inson esa uning tartibiga moslashishi lozimligini o'qtiradi. Aleksandr Poupning ijodida tabiat va inson o'rtasidagi uyg'unlikka bo'lgan e'tibori hozirgi ekologik muammolar kontekstida ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shoirning tabiatni muhofaza qilish, insonning tabiat qonunlariga moslashishi zarurligi haqidagi falsafiy qarashlari bugungi kunda ham ahamiyatini yo'qotmagan.

Aleksandr Poup ijodi inson va tabiatning o'zaro bog'liqligini badiiy tasvir va falsafiy qarashlar orqali ochib bergan. U insonni tabiatga hurmat bilan qarashga, uning tartib va qonuniyatlariga rioya qilishga undaydi. Shoirning metaforalari orqali ifodalangan uyg'unlik tushunchasi nafaqat adabiy-estetik, balki axloqiy va ekologik jihatdan ham qimmatli meros hisoblanadi. Poupning bu qarashlari inson va tabiatni bir butunlikda anglashga va bu uyg'unlikni saqlashga da'vat etadi.

Aleksandr Poup Ingliz Klassitsizm adabiyotining yirik vakillaridan biri sifatida, bu davrning asosiy estetik va falsafiy tamoyillarini o'z ijodida yaqqol namoyon qilgan. Klassitsizm estetikasi tartib, uyg'unlik, aqliy muvozanat va ilohiy tartib tushunchalariga asoslangan. Ushbu tamoyillar Poupning poetik mahorati va falsafiy qarashlarini shakllantirishda muhim o'rin tutgan. Klassitsizm davrining estetik tamoyillari klassitsizm estetikasi antik davr madaniyati va adabiyotiga tayangan holda tartib va muvozanatni ulug'lagan. Ushbu davrda: **Tartib va uyg'unlik** – ham tabiatda, ham jamiyatda mavjud bo'lgan ilohiy tartibni ifodalash asosiy vazifa hisoblangan. **Aqliy nazorat va me'yor** – inson tuyg'ulari va harakatlari aql orqali boshqarilishi lozimligi ta'kidlangan. **Ilohiy tartibga moslik** – olamning yaxlitligi va undagi mavjudotlarning o'z o'rnini tan olish muhim hisoblangan. Aleksandr Poup ushbu tamoyillarni o'z ijodida muvaffaqiyatli qo'llab, inson va tabiatning uyg'unligini falsafiy va poetik jihatdan chuqur tahlil qilgan.

Poupning falsafiy qarashlari:

1. Insonning cheklanganligi va olamning cheksizligi Poupning "Essay on Man" asarida insonning tabiat va ilohiy tartibdagi o'zni haqida quyidagi satrlar mashhur:

> **"Know then thyself, presume not God to scan; The proper study of mankind is Man."** Bu yerda shoir insonni o'z chegarasini anglashga, tabiat va ilohiy tartibni hurmat qilishga chaqiradi.

2. Ilohiy tartib va tabiat qonunlari Poup tabiatni ilohiy tartibning ifodasi deb hisoblagan. Uning fikricha, olamda barcha mavjudotlar bog'liq bo'lib, ular o'rtasida muvozanat mavjud:

> **"All are but parts of one stupendous whole, Whose body Nature is, and God the soul."** Bu satrlarda inson va tabiatning bir butunligi, tabiatning ilohiy ijodning bir qismi ekanligi ulug'lanadi.

3. Inson va tabiat o'rtasidagi uyg'unlik klassitsizm estetikasi asosida Poup insonni tabiatning muvozanat va tartibiga moslashishga undagan. Shoirning mashhur iborasi "Whatever is, is right" insonni tabiat qonunlarini hurmat qilishga va ularga bo'ysunishga chaqiradi. Poup ijodida Klassitsizmning estetik tamoyillari metaforalar orqali ifodalangan: 1. Tabiat – ilohiy muvozanatning ramzi. Tabiat barcha mavjudotlarni bog'lab turuvchi ilohiy mexanizm sifatida tasvirlanadi. 2. Inson – bu uyg'unlikning bir bo'lagi. Insonning tabiat bilan uyg'unlikda yashash zarurligi falsafiy chuqurlik bilan ochib berilgan. 3. Tartib va qonuniyatni saqlash. Poup ijodida tabiat qonunlarini buzish insoniyat uchun halokatga olib kelishi mumkinligi haqida ogohlantiruvchi obrazlar mavjud.

Aleksandr Poupning "Essay on Man" asarida metaforalar orqali tabiatni ilohiy va tabiiy tartibning ifodasi sifatida tasvirlash badiiy mahorat bilan amalga oshirilgan. Shoirning fikricha, tabiat — bu ilohiy mexanizm bo'lib, u olamdagi barcha mavjudotlarni yagona tartibi va birlashtiradi. Poup asarida metaforalar orqali inson va tabiat o'rtasidagi bog'liqlik hamda olamning umumiy tartibga bo'ysunishi haqida chuqur falsafiy mazmun yotadi. Tabiat ilohiy tartibning in'ikosi sifatida Poupning tabiatni ilohiy tartibning timsoli sifatida tasvirlab, insonni bu tartibning bir qismi ekanligini ta'kidlaydi: > **"All are but parts of one stupendous whole,**

Whose body Nature is, and God the soul." Ushbu metafora orqali shoir tabiatni ilohiy mavjudlikning jismi, Xudoni esa bu jismning ruhi sifatida tasvirlaydi. Bu yerda tabiatning barcha unsurlari bir-biriga bog'liq bo'lib, yagona ilohiy mexanizmning ishlashini ta'minlaydi. Bu falsafiy mazmun insonning tabiatga hurmat va mas'uliyat bilan munosabatda bo'lishi kerakligini anglatadi. Vujud zanjiri va insonning o'rni : A.Poupning "Vujud zanjiri" tushunchasi tabiatning ilohiy tartibda tashkil etilganligini ko'rsatadi. Zanjir konsepsiyasi barcha mavjudotlarni tabiatdagi muvozanatning bir qismi sifatida tasvirlaydi: > **"Vast chain of being, which from God began, Natures ethereal, human, angel, man."** Bu metafora orqali inson olamning boshqa mavjudotlari bilan uzviy bog'langanligini ko'ramiz. Shoirning fikricha, zanjirdagi har bir bo'lak o'z joyida bo'lishi va tabiat qonunlariga mos yashashi lozim. Bu tartibni buzish, inson tomonidan tabiatga ziyon yetkazish umumiy muvozanatni izdan chiqarishi mumkin. Tabiat qonunlari va insonning moslashuvi: Poupning asarida tabiat qonunlari ilohiy adolat va uyg'unlik ramzi sifatida tasvirlanadi. Shoir tabiatni inson uchun namuna sifatida ko'rsatadi:

"First follow Nature, and your judgment frame

By her just standard, which is still the same." Bu satrlarda shoir tabiatning ilohiy qonunlarini hurmat qilishni, insonning o'z xatti-harakatlarini shu qonunlarga moslashtirishini ulug'laydi. Metafora insonni tabiat bilan uyg'unlikda yashashga undab, uning hayotiy qarorlarini tabiatning adolatli me'zonlariga asoslashga chaqiradi.

Insonning chegaralanganligi va tabiatning cheksizligi: Shoir insonni tabiatning bir qismi sifatida ko'rsatadi va uning cheklanganligini ta'kidlaydi: **"What if the foot, ordain'd the dust to tread, Or hand to toil, aspir'd to be the head?"** Bu metafora orqali insonning o'z roli va imkoniyatlarini anglab, tabiat tartibiga bo'ysunishi zarurligi ifodalanadi. Shoirning fikricha, inson tabiatni nazorat qilishga emas, balki unga moslashishga harakat qilishi lozim. Aleksandr Poupning "Essay on Man" asaridagi metaforalar tabiatni ilohiy va tabiiy tartibning mukammal ifodasi sifatida tasvirlash orqali insonning bu tartibdagi o'rnini anglashga yordam beradi. Tabiatni ilohiy mexanizm sifatida talqin qilish insonni bu uyg'unlikni saqlashga va tabiat qonunlariga hurmat bilan qarashga undaydi. Poupning badiiy mahorati va falsafiy chuqurligi orqali ifodalangan ushbu g'oyalar nafaqat o'z davri, balki zamonaviy dunyo uchun ham dolzarb hisoblanadi.

Aleksandr Poupning "Essay on Man" asarida tabiat va inson uyg'unligi, insonning olamdagi bir butunlikdagi o'rni haqida poetik ifodalar ko'plab ma'nodor metaforalar bilan tasvirlangan. Ushbu misollar inson va tabiat o'rtasidagi chuqur falsafiy bog'liqlikni ochib beradi. Olamning bir butunlikda qaralishi va insonning o'rni:

1. "Vujud zanjiri" metaforasi Poupning olamni bitta uzviy zanjir sifatida ko'rib, undagi har bir mavjudot o'z o'rniga ega ekanligini ta'kidlaydi: **"Vast chain of being, which from God began, Natures ethereal, human, angel, man."** Bu metafora insonning olamdagi rolini anglashni

ta'minlaydi. Inson – bu zanjirning muhim bo'lagi, lekin hech qanday bo'lak alohida mustaqil mavjud bo'la olmaydi. Agar inson tabiat qonunlarini buzsa yoki ularga zid harakat qilsa, bu zanjir buziladi va olam muvozanati yo'qoladi. 2. Inson va tabiatning teng qismi sifatida tasvirlanishi Shoir olamni harakatlanuvchi butunlik sifatida ko'rsatadi: **"See, through this air, this ocean, and this earth, All matter quick, and bursting into birth."**

Bu satrlar orqali tabiatning har bir unsuri bir-biriga bog'liq ekanligi va insonning bu jarayonda faqatgina kuzatuvchi emas, balki ishtirokchi ekanligi aks ettiriladi. Tabiatdagi har bir narsa Xudo tomonidan yaratilgan bir mexanizmning qismi sifatida ishlaydi.

Tabiat va inson uyg'unligi badiiy obrazlarda

1. Insonning cheklanganligi va tabiatning buyukligi Poup tabiatni inson uchun ustoz va namuna sifatida tasvirlaydi: **"First follow Nature, and your judgment frame**

By her just standard, which is still the same." Bu satrlarda tabiat adolatli va o'zgarmas qonunlarga ega tizim sifatida ifodalanadi. Inson tabiatdan o'rganishi, uning qonunlariga moslashishi va o'z chegaralarini anglab yashashi lozim. 2. Tabiatning mukammalligi va insonning ziddiyati shoir tabiatni uyg'unlik va muvozanatning timsoli sifatida ko'rsatadi, insonni esa ba'zan bu uyg'unlikni buzadigan mavjudot sifatida tasvirlaydi: **"What if the foot, ordain'd the dust to tread, Or hand to toil, aspir'd to be the head?"** Bu metafora orqali insonning o'z rolini bilmay, tabiatning tartibini buzishga urinishining oqibatlarini ko'rsatiladi. Tabiatda har bir unsur o'z joyida bo'lsa, inson ham o'z o'rnini anglashga intilishi kerak. Qo'shimcha poetik misollar: 1. Tabiat va insonning uyg'un harakati

"From harmony, from heavenly harmony, This universal frame began.

"Tabiat va inson uyg'unlikda harakat qilganida, ilohiy mexanizmning mukammalligi yuzaga chiqadi. Inson tabiat bilan birga ishlashi orqali olamning muvozanatini saqlaydi. 2. Inson va tabiatning ahamiyati **"All nature is but art unknown to thee; All chance, direction, which thou canst not see."** Bu satrlarda inson tabiatning murakkabligiga tushunolmasligini tan olishga chaqiriladi. Tabiatning har bir unsuri bir-biriga bog'liq bo'lib, inson uning cheksiz mexanizmini boshqarishga urinishdan ko'ra, unga moslashishga harakat qilishi kerak.

Tabiatdagi tartib va inson faoliyatining chegaralari: Tabiat o'z qonuniyatlari va muvozanati bilan insoniyat uchun ustoz va yo'riqchi hisoblanadi. Aleksandr Poupning asarlarida tabiatdagi ilohiy tartib va inson faoliyatining chegaralari, shuningdek, insonning tabiat qonunlariga mos yashash zaruriyati falsafiy va badiiy jihatdan yuksak darajada ifodalangan. Shoirning fikriga ko'ra, tabiatning uyg'un mexanizmini anglash va unga hurmat bilan munosabatda bo'lish insonning asosiy vazifasi hisoblanadi. Tabiat o'zining muvozanatli va mukammal tizimiga ega. Poupning "Vujud zanjiri" konsepsiyasi bu tartibning uzluksizligini tasvirlaydi:

"Vast chain of being, which from God began, Natures ethereal, human, angel, man." Ushbu misolda barcha mavjudotlar yagona zanjirning bo'lagi sifatida ko'rsatilgan. Bu zanjirning har bir qismi muhim bo'lib, ularning birortasi buzilsa, umumiy muvozanat izdan chiqadi. Tabiatdagi bu uyg'unlik Xudoning yaratuvchanligi va olamning mukammalligi bilan bog'liqdir.

Tabiat qonunlariga hurmat : Shoir tabiat qonunlarini insonning adolatli va oqilona yashashining asosi sifatida ko'rsatadi: **"All nature is but art unknown to thee;**

All chance, direction, which thou canst not see." Bu satrlar insonning tabiat qonunlarini to'liq tushunib yetmasligini, lekin ularga mos yashashi zarurligini anglatadi. Tabiatdagi har bir hodisa o'z tartibiga ega va inson bu tartibni o'zgartirishga emas, balki unga moslashishga intilishi kerak.

Inson faoliyatining chegaralari : 1. Tabiat tartibini buzish oqibatlari :Poup tabiat qonunlariga zid kelgan inson faoliyati butun olamga zarar yetkazishini ta'kidlaydi:"**From Nature's chain whatever link you strike,Tenth or ten thousandth, breaks the chain alike.**"Bu yerda insonning tabiatdagi har qanday buzuvchi harakati zanjirning uzilishiga olib keladi. Masalan, hozirgi ekologik muammolar – tabiat resurslarini noto'g'ri foydalanish, o'rmonlarning kesilishi va ifloslanish insonning tabiat qonunlarini buzganini ko'rsatadi.2. Insonning cheklangan imkoniyatlarini Shoir insonni tabiatning kichik, lekin muhim bir qismi sifatida tasvirlaydi:

"What if the foot, ordain'd the dust to tread,

Or hand to toil, aspir'd to be the head?" Bu metafora orqali insonning o'z chegaralarini bilishi va tabiat tartibini o'zgartirishga urinmasligi kerakligi o'qitiladi. Masalan, inson tabiatda o'zini hukmron deb bilib, tabiatni ekspluatatsiya qilsa, bu uzoq muddatli ekologik falokatlariga olib kelishi mumkin.**Tabiat qonunlariga mos yashash zaruriyati:**1. Tabiatni kuzatish va undan saboq olishni Poup tabiatni inson uchun doimiy namuna sifatida tasvirlaydi:"**First follow Nature, and your judgment frame,By her just standard, which is still the same.**"Tabiatning muvozanati va qonunlarini kuzatish orqali inson o'z hayotini tartibga solishi mumkin. Masalan, tabiatdagi har bir mavjudot o'z vazifasini bajaradi va ortiqcha harakat qilmaydi. Inson ham o'z faoliyatida tabiat qonunlariga mos yashab, tabiat resurslarini oqilona ishlatishi kerak.2. Tabiat bilan uyg'unlikda yashashning ekologik ahamiyatini bugungi kunda global ekologik muammolar insoniyatning tabiat qonunlariga zid yashashining oqibatidir. O'rmonlarning kamayishi, atmosfera ifloslanishi, yerning degradatsiyasi insonning tabiatni nazorat qilishga urinishidan kelib chiqmoqda. Poupning fikricha, insonning vazifasi tabiatni boshqarish emas, balki unga moslashishdir:"**All discord, harmony not understood; All partial evil, universal good.**"Bu satrlarda insonning har bir harakati tabiat qonunlariga moslashganda uyg'unlik yuzaga kelishi ta'kidlangan.

Tabiatdagi tartib va inson faoliyatining chegaralari haqida Aleksandr Poupning falsafiy fikrlari insonning tabiatga bo'lgan hurmatini kuchaytirishga undaydi. Shoirning asarlari tabiatni ilohiy va tabiiy qonunlar orqali ifodalaydi va insonni bu tartibga moslashishga chaqiradi. Tabiat bilan uyg'un yashash bugungi kun ekologik muammolarining yechimi bo'lib, insoniyatning kelajagini saqlab qolishning asosiy sharti hisoblanadi. Poupning metaforalari bu g'oyalarni badiiy va falsafiy jihatdan chuqur anglash imkonini beradi.

Hulosa qiladigan bo'lsak Aleksandr Poupning ijodida tabiat va inson uyg'unligi chuqur falsafiy mazmun va poetik mahorat bilan ifodalangan. Uning metaforalari orqali tabiat va insonning bir-biriga bog'liqligi, olamdagi muvozanatning zarurati va insonning bu uyg'unlikdagi o'rni teran ifoda etiladi. Poupning asarlari tabiatni ilohiy tartib va mukammal mexanizm sifatida ko'rsatib, insonni bu tizimning muhim, ammo cheklangan qismi ekanligini anglashga undaydi. Shoirning "Vujud zanjiri" konsepsiyasi olamning bir butunligi va undagi har bir mavjudotning o'z o'rniga ega ekanligini ta'kidlaydi. Inson faoliyati bu zanjirning birligini buzmasligi lozimligi, aks holda tabiat muvozanati buzilib, butun olamga zarar yetishi mumkinligi tushuntiriladi. Metaforalar orqali insonning tabiatga hurmat bilan munosabatda bo'lishi va unga moslashishi zarurligi ko'rsatiladi. Bugungi ekologik muammolarni hal qilishda Poupning asarlarida ilgari surilgan g'oyalarning ahamiyati o'ta katta. Tabiat va inson o'rtasidagi uyg'unlikni tiklash, tabiat

qonunlarini hurmat qilish va ularga moslashish nafaqat falsafiy, balki dolzarb ekologik masala hamdir. Shu bois, Poupning poetik ifodalari zamonaviy insoniyat uchun ulkan saboq va ilhom manbai bo'lib xizmat qiladi.

Aleksandr Poupning falsafiy qarashlari zamonaviy ekologik va falsafiy muhokamalarda dolzarb ahamiyat kasb etadi. Shoirning tabiat va inson uyg'unligi haqidagi tasavvurlari bugungi ekologik inqiroz sharoitida insoniyat uchun muhim saboq bo'lib xizmat qiladi. Uning asarlarida olamning bir butunligi, har bir mavjudotning bir-biri bilan bog'liqligi va tabiat qonunlariga mos yashash zaruriyati teran badiiy ifoda topgan. Poupning "Vujud zanjiri" konsepsiyasi inson va tabiat o'rtasidagi uzluksiz aloqani yodga soladi. Zamonaviy ekologik muammolar – iqlim o'zgarishi, bioxilma-xillikning yo'qolishi va atrof-muhitning ifloslanishi – insonning bu zanjirni buzishi natijasida yuzaga kelgan. Poup tabiatni nazorat qilishga emas, balki uni tushunishga va unga moslashishga chaqiradi. Bu fikrlar hozirgi ekologik siyosat va barqaror rivojlanish tamoyillariga hamohangdir. Shoirning tabiatni ilohiy va tabiiy tartibning ifodasi sifatida ko'rishi zamonaviy falsafiy muhokamalarda ham aks-sado beradi. Tabiatga hurmat va insonning o'z chegaralarini anglash zaruriyati nafaqat ekologik muvozanatni tiklashda, balki axloqiy tamoyillarni belgilashda ham muhim o'rin tutadi. Aleksandr Poupning falsafiy qarashlari tabiat va inson o'rtasidagi uyg'unlikni anglash va uni tiklashda bugungi insoniyat uchun yo'l-yo'riq bo'lib xizmat qiladi. Shoirning poetik va falsafiy fikrlari zamonaviy ekologik masalalarni hal qilishda ham, insoniyatning umumiy axloqiy taraqqiyotida ham ahamiyatli o'rin egallaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati :

1. Aleksandr Poup. Essay on Man. Penguin Classics, 1986.
2. Tillotson, Geoffrey. Pope and Human Nature. Methuen, 1950.
3. Maynard Mack. Alexander Pope: A Life. Yale University Press, 1985.
4. Rousseau, Jean-Jacques. Discourse on the Origin and Basis of Inequality Among Men. Cambridge University Press, 1992.
5. Abrams, M. H. The Mirror and the Lamp: Romantic Theory and the Critical Tradition. Oxford University Press, 1953.
6. Dinsmore, Charles Allen. Teachings of Pope: Reflections on Essay on Man. Houghton Mifflin, 1901.
7. Ecocriticism in English Literature. Routledge, 2010.
8. Thomas, Keith. Man and the Natural World: Changing Attitudes in England 1500-1800. Penguin Books, 1983.
9. Dobree, Bonamy. Alexander Pope. Oxford University Press, 1952.
10. Gifford, Terry. Pastoral Revisited: The Ecocritical Approach to Literature. Routledge, 1999.

